

TUTKA

Päijät-Hämeen turvataitokasvatusmalli

Tuija Rinkinen, TtT, terveydenhoitaja, seksuaalineuvoja, lehtori
Liisa Kumpulainen, sosionomi (ylempi AMK), aluekoordinaattori

TUTKA –Päijät-Hämeen turvataitokasvatusmalli

Hanke on suunnattu **opetus-, oppilas- ja opiskelijahuoltohenkilöstölle** Päijät-Hämeen alueella

- **Ennaltaehkäistään lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista väkivaltaa**
 - 1) vahvistamalla henkilöstön tietoperustaa turvataitokasvatuksesta
 - 2) parantamalla valmiuksia turvallisuussuunnitelmien päivittämisessä ja tietojen arkeen saattamisessa
 - 3) vahvistamalla menetelmällistä osaamista seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyssä
- Hankkeessa **tuotetaan materiaalia turvataitokasvatukseen, päivitetään oppilaitosten turvallisuussuunnitelmat** sekä **järjestetään monimuotokoulutusta turvataitokasvatuksesta.**
- **Hanketta rahoittaa Opetushallitus**

TOTEUTUSAIKA 1.9.2019 - 31.12.2020 (1vuosi ja 4 kuukautta)

TOTEUTTAJAT LAB, Lahden kaupungin seudullisen kehittämisen yksikkö ja Väestöliitto ry

Tietoperustan vahvistaminen

- Kerätään olemassa oleva turvataitokasvatusmateriaali perusopetuksesta toiselle asteelle
- Tuotetaan työpajatoiminnassa turvataitokasvatusmateriaalia alakouluihin
- Kootaan digitaalinen materiaalipankki

Turvallisuussuunnitelmien päivittäminen

- Luodaan koko alueelle yhtenäinen turvallisuussuunnitelma, joissa huomioidaan toimenpiteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvien seksuaalirikosten vähentämiseksi
- Laaditaan sähköinen ohje seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisemiseen

Turvataitokasvatus osaaminen

- Koulutetaan oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstöä sekä peruskoulun ja toisen asteen opettajia seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisystä
- Sähköinen julkaisu Väestöliiton verkkosivuille

Sähköinen julkaisu

Käyttöohje ja verkkosivuaineisto

Tavoitteet eri materiaaleille

1.-2. luokka: Kolmen kohdan sääntö, uimapukusääntö, kosketuksen sääntö, ystävyyden säännöt.

3.-4. luokka: ystävyyssuhteet, digi- ja pelimaailma, hyvä ja huono salaisuus, turvallinen nettituttu.

5.-6- luokka: digi- ja pelimaailmassa suojautuminen, turvallinen nettituttu, netiketti.

Materiaalipaketti yläkoulu ja toinen aste

- Julisteet
- Opetusmateriaalit
- Videot
- Nettisivut ja verkko-oppaat
- Kirjallisuus
- Nuorille suunnattu materiaali
- Huoltajille suunnattu materiaali

3. VIDEOMATERIAALIA

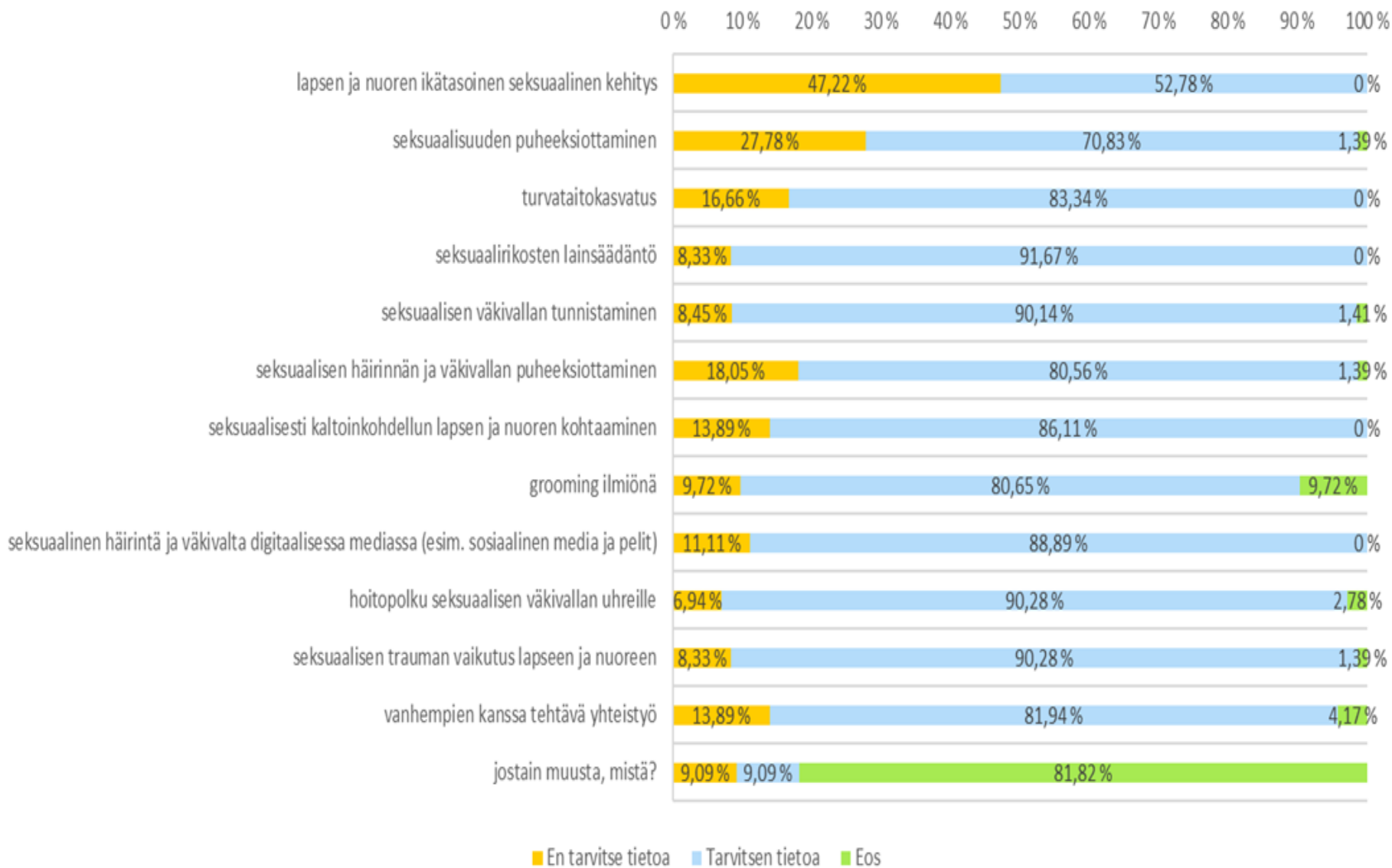
- Pelastakaa Lapset ry:n video, kesto 2:18 min [Nettivilje-Grooming](#)
- Pelastakaa Lapset ry:n video, kesto 2:27 min [Anssi](#)
- Pelastakaa Lapset ry:n video, kesto 0:51 min [Kiehnäystä](#)
- Pelastakaa Lapset ry:n video, kesto 5:44 min [Web-kamera hyväksikäytön vällyneenä](#)
- MLL. Seksuaalinen häirintä, kesto 1:24 min #elooook
- MySpace hankkeessa tuotetut videot
 - "Tää lähtee jakoon" -video, kesto 2:39 min: [tekstittetty](#) ja [tekstittämätön](#)
 - "Mä en haluu" -video, kesto 4:13 min: [tekstittetty](#) ja [tekstittämätön](#)
 - "Jätä mut rauhaan" -video, kesto 2:45 min: [tekstittetty](#) ja [tekstittämätön](#)
- Thom - Loppu kuvien kirstämiselle ja häpeälle - Stop Sextortion -video, kesto 1:37 min: [Stop Sextortion](#)
- Tasasex video, kesto 1:58 min: [Seksuaalinen häirintä](#)
- [Dogs on Tinder-Top! the Coraj](#) Kaikki ei ole sitä mitä netissä vaikuttaa, kesto 1:37 min
- [Muroksessa podcast: suhteet](#). Mitä parisuhde pitää sisällään ja kuinka sen erottaa ystävyysuhteesta? Lisäksi käydään läpi sitä, kuinka tulla "ulos kaapista" ja olla sinut itsensä kanssa, koska juuri sellaisena sinä olet valloittavin. Nuorille suunnatussa podcastissa on äänessä 20 vuotias Heimi, 14 vuotias Viljami ja Väestöliiton seksuaalikasvattaja Joonas. Kesto 8:30 min.
- [Säpinää XXX](#). Nyt puhutaan seksistä! Runkkaamisesta, panetuksesta, selsokeista, tisselstä ja ekoista kerroista. Juontajina radlostä tutut Jenni Poikelus ja Alma Hätönen, jotka lupaavat sarjan olevan "informatiivinen ja kiusallisen yksityiskohtainen." Kesto 4-5min
- [Turvallisesti verkossa](#) Someturvan toimitusjohtaja, sosiaalisen median tutkija Suvu Uski kertoo videoilla mitä turvatoimia somessa tarvitaan ja antaa vinkkejä mitä nuori voi itse tehdä, kun kohtaa ikävää käytöstä tai häirintää netissä. Kesto 5:32 min
- Väestöliitto ry: [Nettituttu](#) Mistä tunnistaa, että nettituttu on turvallinen. Kesto 0:53 min
- Rikosuhripäivystys RIKU: [Kaveri seksuaalirikoksen uhrin tukena](#). Mitä kaveri voi tehdä tukeakseen seksuaalirikoksen uhriksi joutunutta nuorta? Kesto 2:10 min

Opiskeluhuollon kysely

- 72 vastaajaa
- Vastaajien joukossa oli opettajia, kuraattoreja, psykologeja, terveydenhoitajia, rehtoreita ja muita oppilashuoltoryhmän jäseniä
- Valtaosa vastaajista (40%) työskenteli Lahden kaupungilla, 19% työskenteli Hollolan kunnalla. Muista kunnista vähemmän vastauksia
- Työvuosien keskiarvo oli 10 vuotta

Opiskeluhuollon tiedontarve eri aihealueista turvataitokasvatusta ajatellen

- Hoitopolku seksuaalisen väkivallan uhreille
- Seksuaalisen trauman vaikutukset lapseen ja nuoreen
- Seksuaalirikosten lainsäädäntö
- Seksuaalisen väkivallan tunnistaminen
- Grooming ilmiönä (huom eos.)
- Seksuaalinen häirintä ja väkivalta digitaalisessa mediassa

Tietoisuus suunnitelmista

- Alle puolessa toimintayksiköissä tiedettiin olevan **suunnitelma ennaltaehkäisevistä toimista seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi** (44%) ja tilanteisiin, joissa käy ilmi lapsen/nuoren kohdanneen seksuaalista väkivaltaa (46%).
 - Reilu 40 prosenttia vastasi, ettei tiedä onko omassa koulussa tällaisia suunnitelmia.
 - Kymmenesosassa toimintayksiköissä suunnitelmia ei ole laadittu.
- **Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma** on laadittu yli puolessa (62%) toimintayksiköistä.
 - Vain kahdessa suunnitelmaa ei ole laadittu
 - Kolmasosa vastaajista ei osannut sanoa onko suunnitelmaa laadittu vai ei.

Kokemuksia koulutuspäivästä ja työpajasta

- Koettiin, että saatiin uutta tietoa
 - seksuaalisen häirinnän ilmiöstä ja ehkäisystä.
 - saatua tietoa voidaan hyödyntää kohdatessa lapsia tai nuoria, jotka ovat kokeneet seksuaalista häirintää tai väkivaltaa

”Todella tärkeitä aiheita ja tuntuu tarpeelliselta - tietouden lisääminen mahdollisimman laajasti näistä ilmiöistä on parasta ennaltaehkäisyä.”

”Ohjeistus toiselle asteelle tulee tosi tarpeeseen ja kaikki siihen liittyvä lisä tuki.”

”Hienoa, että jossain on näitä ehditty miettimään ja tuodaan jo näin valmista matskua jakoon.”

”Mahdollisuus eri keinoin pitää asiaa yllä niin opiskelijoiden kuin henkistönkin keskuudessa. Ottaa teemaksi eri työryhmiin ja keskusteluihin. Myös asiakastyössä uskaltaa ottaa asioita puheeksi.”

Tarkastuslista oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmille

Tarkastuslistan voi liittää osaksi opiskeluhuoltosuunnitelmaa ja se voidaan käydä läpi oppilas- tai opiskelijahuoltoryhmässä, arvioitaessa oman yksikön toiminnan toteutumista.

Suunnitelmat ovat ajan tasalla:

- ▶ Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelma
- ▶ Kiusaamisen ja häirinnän vastainen suunnitelma
- ▶ Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo suunnitelma

Kyllä

Ei

Ilmiön tuntemus:

- ▶ Henkilöstöllämme on riittävästi ajanmukaista tietoa/saatu koulutusta
- ▶ Hyödynnämme koulu-/oppilaitoskohtaisia kouluterveyskyselyn tuloksia kasvuympäristön turvallisuutta tarkasteltaessa
- ▶ Olemmeko sopineet (kuka, miten ja milloin) keskustelea seksuaalisesta häirinnän ja väkivallan ilmiöstä oppilaiden/opiskelijoiden kanssa

Käytännön toimet ja vastuut:

- ▶ Henkilöstömme tuntee yksikkömme seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelman
- ▶ Henkilöstömme tuntee yksikkömme kiusaamisen ja häirinnän vastaisen suunnitelman
- ▶ Henkilöstömme tuntee yksikkömme yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelman
- ▶ Yhteystiedot (opiskeluhuolto, poliisi, lastensuojelu) ovat tiedossa ja helposti löydettävissä

Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan puuttuminen Päijät-Hämeen toisen asteen oppilaitoksissa

Pelkkä epäily seksuaalisesta häirinnästä riittää asian eteenpäin viemiseen ja ilmoittamisen kynnyksen tulee olla matala. Epäselvissä tilanteissa poliisia ja lastensuojelua voi konsultoida ilman opiskelijan tunnistetietoja.

Opiskelijaan kohdistunut seksuaalinen häirintä, väkivalta tai niiden epäily tulee tietoon.

- Tiedon vastaanottaja **ottaa tiedon vastaan** ja konsultoi opiskelijahuoltoa/ poliisia/ lastensuojelua.
- **Kiireellisissä tilanteissa aina poliisikonsultaatio ja toiminta viranomaisohjeen mukaan.**

- **Sovitaan** konsultaation yhteydessä opiskelijahuollon/ poliisin/ lastensuojelun henkilöstön kanssa, kuka on yhteydessä alle 18-vuotiaan opiskelijan kotiin.

- **Palveluihin ohjaus:** Konsultoi opiskelijahuoltohenkilöstöä ja ohjaa opiskelijan tarvittaessa opiskelijahuollon (kuraattori/ psykologi/ terveydenhoitaja) palveluiden piiriin.
- Huomioidaan opiskelijan lähiyhteisön/ luokan/ opetushenkilön tuen tarve.

- Tiedon vastaanottaja on **velvoitettu tekemään** tapahtuneesta alle 18-vuotiaan kohdalla rikosilmoituksen ja lastensuojelu-ilmoituksen. Apua näiden tekemiseen saa opiskelijahuoltohenkilöstöltä/ viranomaisilta.
- Täysi-ikäisen opiskelijan kohdalla **asianomistaja tekee rikosilmoituksen**. Varmistetaan, ettei opiskelija jää yksin asian kanssa.

- Oppilaitoksessa tapahtuneesta häirinnästä **ilmoitetaan** rehtorille/ opetusalapäällikölle.
- Huolehditaan toimenpiteistä, joiden avulla turvataan opiskelijan turvallinen opiskeluympäristö jatkossa.

Muista, ettet ole yksin!

Yhteystiedot Päijät-Häme:

- Hämeen poliisilaitoksen konsultaationumero seksuaalisen häirinnän ja väkivallan epäilyn tilanteissa 029 5437289
- Lastensuojelun konsultaationumerot alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistuneessa seksuaalisen häirinnän ja väkivallan epäilyn tilanteissa löytyvät täältä.
- Alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistuneessa seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn tilanteissa poliisin ja lastensuojelun konsultaation yhteystiedot löytyvät täältä.

Lisätietoja

Viranomaisten toimintaohjeisto lapsen kaltoinkohtelutilanteen selvittelyyn. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, Sosiaalialan osaamiskeskus, Verso liikelaitos.

SÄHKÖINEN JULKAISU VÄESTÖLIITON VERKKOSIVUILLA

The screenshot shows the website <https://www.vaestoliitto.fi> in a browser. The browser's address bar shows the URL and standard navigation icons. Below the address bar, there are tabs for 'Most Visited', 'Getting Started', 'LAMK', and 'LAB'. The website's logo, 'Väestöliitto', is displayed in green. To the right of the logo are social media icons for Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, and LinkedIn, along with language options 'FI | EN | SV' and a search icon. A green navigation bar contains the following menu items: 'Väestöliitto', 'Vaikuttaminen', 'Tutkimus', 'Kansainvälinen kehitys', 'Seksuaalisuus', 'Medialle', 'Tue työtämme', and 'Apua ja tukea'. The 'Apua ja tukea' item is highlighted in yellow and has a dropdown menu open, listing the following categories: 'Nuoret', 'Poikien Puhelin', 'Vanhemmat', 'Isovanhemmat', 'Maahanmuuttajat', 'Parisuhteet', and 'Ammattilaiset'. Below the navigation bar is a large photograph of five young people (three men and two women) standing outdoors in a park-like setting, smiling and looking towards each other. They are dressed in casual, contemporary clothing.

[Etusivu](#) / [Ammattilaiset](#) / [Turvaitokasvatusta kouluille ja oppilaitoksille](#) / [Oppilas- ja opiskelijahuolto](#)

Lasten kehotunnekasvatus ▼

Nuorten seksuaalikasvatus

Seksuaalioikeudet ja kotoutuminen ▼

[Turvaitokasvatusta kouluille ja oppilaitoksille](#) ▲

Alakoulu

Yläkoulu

Toinen aste

[Oppilas- ja opiskelijahuolto](#)

Oppilas- ja opiskelijahuolto

Turvallisuusohjeistukseen on koottu koulujen ja oppilaitosten toiminnan kannalta keskeiset ohjeet seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi.